

D.nr. Ju2020/01303/L4
Till: Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L4@regeringskansliet.se

Stockholm, 30 juni 2020

Asylrättscentrums remissvar på utredningen om utlänningsärenden med säkerhetsaspekter (SOU 2020:16)

Asylrättscentrum (tidigare Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar) verkar för en rättssäker och konventionsenlig migrationsprocess. Detta gör vi genom att bland annat driva nationella och internationella processer samt analysera och granska nationell och internationell praxis och lag. Våra jurister kommer till stor del från tidigare arbete på Migrationsöverdomstolen, migrationsdomstolarna, Migrationsverket och från advokatbyråer.

Vi har denna gång valt att kommentera övergripande frågor med särskilt fokus på delar där vi ser problem med nuvarande lagstiftning och efterfrågar förtydliganden inför kommande lagändringar. Vi vill särskilt understryka behovet av att se över vilka rättigheter till ersättning, boende, vård- och omsorg samt utbildning personer ska ha som har utvisats på grund av att de utgör ett allvarligt säkerhetshot, men som trots det blir kvar i Sverige.

Synpunkter

1. Vi delar utredningens utgångspunkt att det finns ett stort behov av att se över lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll och att regelverket behöver moderniseras, bli överblickbart och tydligt.
2. Vi är likaså eniga med utredningen om att ärenden enligt lagen om särskild utlänningskontroll (fortsättningsvis säkerhetsärenden) är av stor betydelse för Sveriges säkerhet samt att en ny lag som är mer självständig i förhållande till

utlänningslagen (2005:716) och innehåller färre hänvisningar blir mer renodlad och lättöverskådlig, vilket har fördelar ur ett rättssäkerhetshänseende.

3. Utredningen innehåller förslag som på olika sätt inskränker personers frihet och rättigheter. De enskilda förslagen är välmotiverade, men sammantaget framstår förslaget som en genomgripande förändring där staten genom Säkerhetspolisen får betydligt större befogenheter att ingripa mot den enskilde och dennes rättigheter. Vi efterfrågar ett tydligare resonemang om hur förslagen om sänkt beviskrav, utvidgad personkategori som kan bli föremål för säkerhetsärenden och nya förutsättningar för att använda tvångsmedel förhåller sig till artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen) som ger rätt till skydd för privat- och familjeliv.
4. Utredningen föreslår att beviskravet sänks till att det ska vara tillräckligt att en person *kan antas* komma att göra sig skyldig till en gärning som är belagd med straff enligt den föreslagna terroristbrottslagen (2021:000). Därutöver får en person även utvisas om hen på annat sätt kan utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet. Beviskravet ”kan antas” är ett lågt beviskrav. De föreslagna ändringarna kommer leda till att antalet säkerhetsärenden ökar betydligt och att tvångsmedel som tre års förvar och elektronisk övervakning får användas i mycket högre utsträckning än idag. Enligt vår erfarenhet är säkerhetsärenden ofta komplexa ärenden som hanteras av särskilda enheter på Migrationsverket med särskilt kvalificerade och givetvis säkerhetsklassade tjänstemän. Mot denna bakgrund torde förslaget kräva betydande resurser från Migrationsverket för att hantera kraven på skyndsamhet, muntlighet och för att utbilda tjänstemän.
5. Vi ser positivt på flera av de handläggningsåtgärder som föreslås, som att det införs ett uttryckligt krav på att mål och ärenden enligt den nya lagen ska handläggas skyndsamt, en uttrycklig regel om att tvångsåtgärder alltid ska vara proportionerliga samt att muntlighet och motivationsskyldighet utvidgas. Vi anser att en individuell lämplighetsprövning av offentliga biträden bör göras med skärpta krav på biträdena, men att det inte bör inskränkas till advokater. En sådan ordning skulle diskvalificera exempelvis Asylrättscentrums jurister, där flera medarbetare har flerårig erfarenhet av säkerhetsärenden. Då det kan antas ske en stor ökning av säkerhetsärenden kan det även ifrågasättas om det finns tillräckligt många advokater som är

lämpliga för säkerhetsärenden för att föreslagna krav på muntlighet och skyndsamhet ska kunna upprätthållas.

6. Det föreslås att vid situationer där någon utvisas men det finns ett verkställighetshinder enligt 12 kap. 1–3 a §§ utlänningslagen eller utvisningsbeslutet av någon annan särskild anledning inte bör verkställas, så ska den beslutande myndigheten förordna att utvisningsbeslutet tills vidare inte får verkställas genom att besluta om inhibition. Om det finns särskilda skäl får den beslutande myndigheten istället bevilja sökanden ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Utöver de särskilda skäl som anges i specialmotiveringen vill vi lyfta situationen då en ensam vårdnadshavare är ett säkerhetsärende, medan barnen har tillfälliga eller permanenta uppehållstillstånd i Sverige. Då det är förenat med stora praktiska svårigheter när en förälder enbart har ett inhibitionsbeslut som grund för sin rätt att vistas i Sverige, medan barnen i familjen har tillfälliga eller permanenta uppehållstillstånd, efterfrågas om även en sådan situation skulle kunna utgöra särskilda skäl.

7. Vad som lyfts under punkt sex bör även analyseras i ett bredare perspektiv. Vi erfar att det enligt dagens reglering finns tillämpningssvårigheter i fråga om vilka rättigheter personer åtnjuter som har inhibition med verkställigheten respektive ett tolv månader långt uppehållstillstånd. I mottagningssystemet finns det oklarheter om det är staten eller kommunen som ansvarar för dessa personer och det händer att ärenden bollas fram och tillbaka mellan olika aktörer som gör olika tolkningar av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Att detta ansvar tydliggörs är särskilt viktigt mot bakgrund av att antalet ärenden får antas öka samt att de flesta som berörs enbart kommer kunna legalisera sin vistelse med ett inhibitionsbeslut, vilket innebär att de kommer att stå utan egen försörjning. Det är vår tolkning att nu gällande förslag medför att personer som får ett beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd har rätt till ekonomiskt och annat bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453). För personer som endast har ett beslut om inhibition erfar vi att det är oklart om samtliga omfattas av 11 a § LMA, som visserligen säger att Migrationsverkets beslut om inhibition innebär återinträde i LMA, men att en förutsättning är att rätten till bistånd först har upphört. Det är viktigt att ansvaret och rättigheterna för de olika kategorierna säkerhetsärenden klargörs för att undvika tillämpningsproblem och att resurser slösas för att hänvisa personer mellan stat och kommun.

8. Rätten till sjukvård är en annan rättighetsbaserad fråga vi kommer i kontakt med i ärenden där personer har fått ett tolv månader långt uppehållstillstånd respektive inhibition eller anstånd med verkställigheten. Idag krävs att en person kan komma att vistas i Sverige under minst ett år för att hen ska folkbokföras. Personen får då tillgång till etableringsinsatser och till hälso- och sjukvård som andra bosatta i landet. Personer med säkerhetsärenden kan ha varit och kommer fortsätta att vara folkbokförda, alternativt kan folkbokföras när det beviljas ett uppehållstillstånd. Samtligt kommer personer som inte tidigare varit folkbokförda och som får ett beslut om inhibition inte att kunna folkbokföra sig. Konsekvenserna av detta blir att de kommer få olika rättigheter. Det behöver klargöras vilken sjukvård som det är tänkt att personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd respektive beslut om inhibition ska ha rätt till och liksom under punkten sju ta i beaktande att det är fråga om personer som i de allra flesta fall kommer att sakna egen försörjning.
9. På motsvarande sätt som under punkterna sju och åtta erfar vi att det kan uppstå frågor rörande rätten till utbildning. Erfarenheterna från bestämmelserna om uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå i lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige har visat på svårigheterna som uppstår när personer som inte får uppehållstillstånd som kan ligga till grund för etableringsgrundande insatser och/eller folkbokföring ska studera i gymnasieskolan eller på vuxenutbildningen.
10. Vi delar utredningens förslag att ett system med elektronisk övervakning inte bör införas för att kontrollera personer som har utvisats på grund av att de utgör ett allvarligt säkerhetshot, men som trots det blir kvar i Sverige. Ett sådant förslag framstår som svårt att genomföra i praktiken och användandet av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i realtid, anmälningsskyldighet och förbud att lämna ett visst område gör en liknande övervakning överflödigt.

Datum som ovan,

Anna Lindblad
Chefsjurist